

Životné prostredie

revue pre teóriu a tvorbu životného prostredia

Roč. XXXIV

5/2000

Obsah

F. Žigrai: Dimenzie a znaky kultúrnej krajiny	229
I. Míchal: Ke konstituovaniu estetiky krajiny	234
I. Gojdič: Urbanizmus, architektúra a krajina	240
V. Dvořáková, L. Husovská: Krajina ako pamiatková hodnota	246
J. Supuka: Kultúrna vegetácia v krajine	251
I. Vorel: Kultúrna krajina Třeboňska a péče o záchranu její identity	256
J. Novák: Jedinečná sústava technických pamiatok v krajine v okolí Banskej Štiavnice ...	262
M. Dobrovodská: Historické krajinné štruktúry v Liptovskej Tepličke	267

Kontakty

J. Supuka: Barokovo- rokoková záhrada Čákyovcov na Spiši	270
J. Húska: Magna Via – historická cesta na Slovensku	271
A. Supuka: Spečený val medzi Sitnom a Dunajom	273

Aktuality

T. Hrnčiarová: Veda v centre Bratislavy	228
--	-----

Krajina ako kultúrne dedičstvo

Každé historické obdobie vtlača svoju pečať do krajiny. Ak sa obzrieme späť, zistíme, že ľudstvo má na svojej doterajšej púti stále väčšie možnosti ako pokoriť prírodu a ovládnuť vesmír. Je to zdanlivé víťazstvo. Pralesy sa zmenili na monokultúry, meandrujúce toky na regulované rieky a kanále, políčka na veľké lány ornej pôdy, zrubové dediny na vilové štvrte, ľudové tradície nahradili elektronické médiá, kónské záprahy vystriedali autá a lietadlá, mestečká sa zmenili na miliónové aglomerácie. Ale azda najväčšou zmenou v živote jednotlivých generácií je spôsob myslenia, zmena hodnotovej orientácie a štýlu života. Každý z nás rád vdýchne vôňu histórie. Je zaujímavé, že to, čo nám tu zanechali naši predkovia, si väčšinou vážime, obdivujeme, a dokonca aj chránime. Možno to povedať z pohľadu budúcnosti, že nová generácia tak isto s úctou vzhliadne na našu "kultúru"?

Ak kultúru v najširšom zmysle chápeme ako spôsob života spoločnosti, potom ušľachtilé výsledky jej úsilia sú hromadením skúseností a dokumentov od najstarších dôb až po súčasnosť. Tento kultúrny odkaz našich predkov je kumulovaný aj v krajine. Dôsledkom trvalo prebiehajúceho dynamického civilizačného procesu sa až na malé enklávy stáva krajina obrazom pôsobenia človeka a jeho aktivít. V historickom priemete sa krajina dedí z generácie na generáciu a stáva sa tak kultúrnym dedičstvom ľudstva.

Na pôde UNESCO sa rozlišuje ochrana prírodného dedičstva, ktorá zahŕňa najmä prírodu, takpovediac neporušenú a ochrana kultúrneho dedičstva, ktorá obsahuje aj tzv. "kultúrnu krajinu". Na pôde Rady Európy sa presadil v poslednom období prístup k ochrane krajiny ako celku. Aj vrcholiaca kampaň Rady Európy "Európa – spoločné dedičstvo" kladie dôraz na spoločné kultúrne a prírodné dedičstvo.

V záujme zachovania nielen kultúrnohistorických hodnôt krajiny, ale aj určitého spôsobu hospodárenia, je potrebné vytypovať regióny, ktoré sa zároveň stanú zdrojom histórie a obnovy aj prírodného potenciálu krajiny pre okolité intenzívne využívané územia. Dokážeme zachovať jedinečné hodnoty kultúrnej krajiny a stabilizovať v nej aj obyvateľstvo s duchovným životom? Preto sa zachovanie krajiny ako celku stáva v súčasnosti jednou z priorít každého štátu.

Kultúrna krajina je reflexiou a pamäťou tvorivej práce človeka. Všetky uvedené, ale aj nespomenuté fenomény krajiny, ktoré vytvoril, alebo premenil človek, sú dedičným znakom jeho činnosti počas dlhých historických dôb až dodnes. Mnohé z nich však zanikli, iné odolali tlaku prírody i človeka a dokumentujú jeho kultúru. Všetky fenomény kultúrnej krajiny vznikli ako súčasť životných potrieb človeka a približujú zároveň stále živú históriu ľudskej spoločnosti. Je preto v našom záujme, aby kultúrna krajina tretieho tisícročia nielen bola, ale aj existovala pre budúce generácie...

Ján Supuka, Jaroslav Liptay, Tatiana Hrnčiarová

- P. Jančura:** Program obnovy dediny v tvorbe krajiny 276

Recenzie

- M. Kozová:** Publikácia o krajinnom ekologickom plánovaní 278
T. Hrnčiarová: Vidiecke sídla – spojitost minulosti so súčasnosťou 279

Contents

- F. Žigrai:** Dimensions and Attributes of the Cultural Landscape 229
I. Míchal: On Landscape Aesthetics Forming 234
I. Gojdič: Urbanism, Architecture and Landscape 240
V. Dvořáková, E. Husovská: Landscape as Conservation Value 246
J. Supuka: Cultural Vegetation in the Landscape 251
I. Vorel: Cultural Landscape of the Třeboň Region and its Identity Conservation 256
J. Novák: Unique System of Technical Works in Landscape in the Surroundings of Banská Štiavnica 262
M. Dobrovodská: Historical Landscape Structures in Lip-tovská Teplica 267

Contacts

- J. Supuka:** The Baroque-rococo Čáky's Garden in the Spiš Region 270
J. Húska: Magna Via – Historical Road in Slovakia 271
A. Supuka: Spečený Val between Sitno and Dunaj 273

Landscape as a cultural heritage

Every historical period leaves its traces on landscape. If we look back, we establish, that mankind on its present pilgrimage has always larger opportunities how to triumph over the nature and get control of the universe. It is an illusory victory. Primeval forests changed to monocultures, meandering streams to regulated rivers and canals, parcels to large fields of arable land, rural settlements to garden suburbs, folk tradition were substituted by electronic media, horses were replaced by cars and airplanes, small towns changed to agglomerations of 10 millions. Perhaps the largest change in the life of successive generations is the mood of thinking, change of scale of values and life style. Everybody of us likes the scent of history. It is interesting, that everything left by our forefathers we respect, admire and protect. From the aspect of the future is it possible to assert, that the new generation will show respect for our "culture"?

If culture is comprehended as the life style of a society, then graceful results of its effort are only an accumulation of experiences and documents obtained from the oldest times up to the present. Landscape has cumulated this cultural message of our forefathers. Due to permanent dynamic civilizational processes, besides of small enclaves, the landscape becomes the picture of man's influences and activities. From historical projection landscape is inherited from generation to generation and so it becomes the cultural heritage of mankind.

UNESCO differentiates the protection of natural heritage including especially the so called untouched nature and the protection of cultural heritage including the so called "cultural landscape". In the Council of Europe the approach of landscape protection as a whole was pushed through. The culminating campaign of the Council of Europe "Europe – Common Heritage" puts emphasis on common cultural and natural heritage.

In the cause of conservation of not only cultural-historical landscape values, but also certain mood of management it is necessary to indicate regions which become the source of history and restoration of natural landscape potential. Can we manage to conserve the unique values of cultural landscape and stabilize also people with spiritual life? Therefore the idea of landscape conservation as a whole will be one of the priorities of each country.

Cultural landscape is a reflexion and memory of man's activity. Every mentioned, as well as unmentioned landscape phenomena created or changed by man are a hereditary sign of his activity during long historical times up to the present. Many of them have become extincted, others resisted the pressure of nature and man and they document his culture. The phenomena of cultural landscape has come into existence as a part of the necessities of man's life and elucidates the always living history of human society. It is in our interest, that the cultural landscape of the third millenium not only was but it should exist also for future generations....

Ján Supuka, Jaroslav Liptay, Tatiana Hrnčiarová

Recent news

- T. Hrnčiarová:** Science in the Centre of Bratislava 228
P. Jančura: Programme of Village Restoration in the Landscape Formation 276

Reviews

- M. Kozová:** Publication on the Landscape-Ecological Plannig 278
T. Hrnčiarová: Rural Settlements – Connection between the Past and the Present 279